

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО
І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

ВП НУБІП УКРАЇНИ «БОЯРСЬКА ЛІСОВА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ»

ТОВАРИСТВО ЛІСІВНИКІВ УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЛІСІВНИЦТВА ТА ДЕКОРАТИВНОГО
САДІВНИЦТВА**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
У ЛІСОВОМУ КОМПЛЕКСІ ТА САДОВО-ПАРКОВОМУ
ГОСПОДАРСТВІ»
(18-19 квітня 2019 року)**

КИЇВ – 2019

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИДОВОГО СКЛАДУ ЯРУЖНО-БАЛКОВИХ НАСАДЖЕНЬ

*С.М. Дударець, кандидат сільськогосподарських наук
(dudarec@ukr.net)*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

На теперішній час водна ерозія завдає великої шкоди народному господарству. Ерозійні процеси призводять до втрат найбільш родючих шарів ґрунту. До водних об'єктів вимивається значний об'єм елементів мінерального живлення рослин. Поряд з цим значно погіршуються водно-фізичні властивості ґрунтів, відбувається зниження врожаю.

Процеси змиву ґрунту та яроутворення призводять до руйнації цінних сільськогосподарських угідь, а щільна яружна мережа розділяє рілля на окремі ділянки, що ускладнює їх обробіток та подальше використання. Ріст ярів часто спричиняє руйнацію відкосів залізничних і автомобільних шляхів, пошкодження житлових будинків і промислових споруд. Виноси з ярів призводять до втрат пасовищних і сінокісних угідь, обміління річок [1]. Унаслідок ерозії ґрунтів Україна щорічно втрачає більше 10-12 млн т зерна, а також до 100 тис. га чорноземів [2].

До основних яружно-балкових лісових насаджень відносять: кольматувальні (мулофільтри), які розміщують по дну гідрографічної мережі (водопідвідним тальвегам); на морфологічних елементах яру – відкосах, по дну і на конусі виносу; масивні на еродованих схилах. Такі насадження слугують як засіб раціонального і продуктивного використання яружно-балкових земель та створення загального сприятливого екологічного середовища [3].

Такі лісові насадження закладають на названих елементах водозбірної площі і вони формують свою протиерозійну систему. До їх складу обов'язково мають входити чагарникові види рослин, частка яких повинна становити не менше 25-30% за кількістю посадкових місць. Створюють протиерозійні насадження за комбінованим, деревно-чагарниковим і чагарниковим типами змішування.

Кольматувальні насадження розміщують по дну гідрографічної мережі – улоговинах, лощинах, балках, ярах. Їх меліоративне

значення полягає у запобіганні процесам змиву і розмиву ґрунту, затриманні твердого стоку, очищенні вод поверхневого стоку, які потім надходять до різних водних об'єктів. Для створення таких насаджень використовують переважно чагарникові верби – прутоподібну, тритичинкову, п'ятитичинкову, шелюгу червону, а в сухих умовах – каспійську і пурпурову.

Насадження на відкосах ярів закладають після утворення ними природної величини стрімкості схилів з метою їх закріплення та господарського освоєння. Під час підбору видів деревних рослин враховують кліматичні та ґрунтові умови. У якості головних видів використовують робінію псевдоакацію, березу повислу, вільху сіру, тополю тремтячу, в'яз дрібнолистий, а серед супутніх – клени гостролистий і польовий, липу серцелисту, грушу звичайну, яблуню лісову. В таких насадженнях обов'язковою повинна бути участь коренепаросткових чагарників – маслинки вузьколистої, обліпихи крушинової, сливи колючої, шипшини собачої, ліщини звичайної.

Заліснення дна яру проводиться з метою припинення його росту в глибину та кольматажу твердого стоку. За умов надмірного зволоження використовуються верба ламка, тополі (біла, чорна, тремтяча, Болле), за умов проточного зволоження – вільха клейка. Важливим елементом заліснення дна яру є чагарникові верби.

Створення масивних захисних лісових насаджень на еродованих схилах яружно-балкової мережі характеризується складністю і різноманітністю умов, що позначається у свою чергу на складності робіт та доборі видів деревних рослин. Насадження створюються складними за формою і змішаними за складом із обов'язковою присутністю чагарникових видів та з урахуванням ступеня змитості ґрунтів. Головними видами рослин для таких насаджень є дуб звичайний, сосна звичайна, робінія псевдоакація, гледичія звичайна, береза повисла, в'яз дрібнолистий, а також супутні та чагарникові види, що відповідають даним умовам.

Список джерел літератури

1. Протиерозійні лісові насадження яружно-балкових систем : монографія / Юхновський В. Ю., Дударець С. М., Малюга В. М., Хрик В. М. Київ : Кондор-Видавництво, 2013. 512 с.
2. Генсірук С. А. Ліси України. Львів : Наукове товариство ім. Шевченка, 2002. 496 с.
3. Пилипенко О. І., Юхновський В. Ю., Ведмідь М. М. Системи захисту ґрунтів від ерозії : підруч. Київ : Златояр, 2004. 435 с.